

# VOLEBNÍ KOMENTÁŘ

## Právní stát – postoje českých politických stran před volbami do Evropského parlamentu 2019

Louis Cox-Brusseau

### Úvod

Od 23. do 26. května 2019 půjdou evropští občané z celého kontinentu k volebním urnám, aby rozhodli o podobě Evropského parlamentu na příštích pět let (2019-2024). S nekončícím dramatem Brexitu a vnitřními spory o právní stát, které, stejně jako růst populismu a nacionalismu v celé Unii, představují výzvu pro snahy o jednotnější a integrovanější Evropu, budou volby v květnu 2019 zásadní pro podobu budoucího nastavení integračního procesu. I když se většina českých politických stran zaměřuje, vcelku pochopitelně, na naléhavé existenciální otázky, stojí za to se podívat blíže na jejich postoj k zásadním otázkách právního státu, řádné správy věcí veřejných a spravedlnosti.

### Názory politických stran

#### ANO

Politiky ANO v oblasti právního státu jsou zaměřeny na řešení toho, co ANO považuje za vnější hrozby pro vnitřní rovnováhu českého právního systému. Boj proti nelegální migraci, obchodování s lidmi a pašování, reforma společného evropského azylového systému, odmítnutí právních předpisů EU, které nebyly předmětem „řádné analýzy dopadu“ a obecně minimalizace předpisů omezujících soukromý sektor se zdají být základním kamenem programu ANO v oblasti práva a spravedlnosti. O reformě stávajícího soudnictví nebo právního systému je

řečeno jen velmi málo; ostatně, jak je typické pro celý program ANO, mnohem více prostoru je věnováno vztahu České republiky k EU než řešení vnitřních problémů specifických pro Českou republiku. Je očividné, že z pohledu ANO je mnohem důležitější řešit evropskou legislativu – a to hlavně s ohledem na uprchlické kvóty – než zlepšení domácí situace právního státu.

#### ODS

Program ODS se zásadám právního státu věnuje jen omezeně. Základem volebního programu v této oblasti je posílení kontrol na vnějších hranicích, spolupráce mezi zpravodajskými službami členských států a policejními složkami v boji proti organizovanému zločinu, nelegální migraci a terorismu. Podobně, jako je tomu u mnoha dalších významných českých stran, ODS kategoricky odmítá společnou azylovou a migrační politiku – zejména pokud jde o povinné kvóty na přerozdělování migrantů. Jinak se program ODS zaměřuje spíše na otázky integrace v rámci Schengenu a na oblasti související s obranou – v souladu s jejich konzervativním principem „Zachovat a posílit to, co funguje“, nic nesměruje k revoluční politice týkající se právního státu.

#### Pirátská strana

Transparentnost, přístupnost, odpovědnost a efektivita jsou jádrem manifestu Pirátské strany k tématu práva a spravedlnosti. Za nejproblematictější považují Piráti dominanci výkonné složky evropských institucí (Evropská komise) nad složkou legislativní (Evropským parlamentem).

Piráti silně obhajují posun v rovnováze moci směrem k legislativní složce evropských institucí, což je podle nich v souladu s politikou větší odpovědnosti a osvědčené demokratické praxe. V tomto duchu vyzývají Piráti také k většímu zapojení občanů EU do legislativního procesu, s cílem zvýšit jejich účast na politické diskusi a rozhodování prostřednictvím online mechanismů pro navrhování a projednávání legislativních změn.

### KDU-ČSL

KDU-ČSL ve svém volebním programu vyzdvihuje spravedlnost a právní stát zejména v kontextu interakce českých občanů s unijními institucemi, když klade důraz na reprezentativní demokracii, subsidiaritu a solidaritu. KDU-ČSL prosazuje reformy rozpočtů orgánů EU, zejména zeštíhlení institucí a snížení nadměrných administrativních a právních výdajů, což podle ní čeští občané vyžadují. Je pozoruhodné, že KDU-ČSL má v úmyslu podporovat snižování nadměrné byrokracie v Evropském parlamentu. Vyjadřuje se také k reformě rozpočtu, který má lépe reflektovat přání evropských občanů, a efektivnějšího vymáhání práva v celé EU. KDU-ČSL však nepřichází s návrhem konkrétních mechanismů k dosažení těchto cílů a není tak jasné, jak by svým slibům mohla dostát.

### ČSSD

Program ČSSD je poněkud náchylný k vágním vyjádřením, zejména co se týče právního státu. Zdůrazňuje pozitivní přínosy členství v EU pro Českou republiku a věnuje celou sekci mýtům o tom, co by odchod České republiky z EU mohl reálně znamenat. Jinak se však program zaměřuje na obvyklé obavy voličů – zakotvení suverenity členských států, odmítnutí přijímání kvót na přerozdělování migrantů a zvýšení transparentnosti a zeštíhlení právních předpisů EU. Požadavek ČSSD na úpravu nařízení o kontrole zbraní – nikoliv jeho přímému zákazu – je pak zajímavý zejména proto, že zmiňuje českou legislativu jako možnou inspiraci pro ostatní členské státy.

### SPD

Přestože je volební program SPD v otázkách konkrétních politik (mimo migraci) relativně vágní, oblast práva a spravedlnosti má jasnější obrysy. Je z něj zřejmý

důraz SPD na prosazování přímé demokracie – stejně jako je tomu u mnoha dalších pravicových politických stran napříč Evropou. Kde však SPD vyniká, je výzva k ukončení „nereformovatelné“ Evropské unie a návratu ke stavu před přijetím Maastrichtské smlouvy. Potenciální referendum o členství České republiky v Unii je ne příliš překvapivě ústředním bodem manifestu SPD, a to i bez ohledu na nerealističnost vystoupení ČR z EU. Dále se SPD věnuje známým problémům nelegální migrace, nepřijetí eura (něco, co v současném politickém klimatu stejně nehrozí) a odmítnutí dalšího prohlubování integrace.

### Spojenci pro Evropu

Pokud jde o právo a spravedlnost, je pro Spojence prvořadá transparentnost a odpovědnost. Zejména spravedlivé a transparentní rozdělování dotací EU v rámci regionálních rozvojových programů je oblast, kterou spojenci označují hodnou zlepšení. Podobně se vyjadřují i o boji proti korupci, přičemž podvody a nesprávné přidělování finančních prostředků EU má v programu Spojenců pro Evropu výsadní postavení. V této souvislosti se koalice zasazuje o vytvoření finanční zpravodajské jednotky v rámci Europolu, která by byla pověřena potíráním korupce v celé Unii. Spojenci pro Evropu také podporují mnohem hlubší zapojení EU institucí do kontroly kvality demokracie a protikorupčních aktivit. Jedná se zejména o zveřejňování aktivity a vlivu zájmových skupin a lobbistů na nejvyšší politické úrovni v ČR a EU.

### Hnutí HLAS

Program Hnutí HLAS je stručný, ale zaměřuje se na klíčové otázky v oblasti právního státu. Ve velké míře se zabývá vnějšími hrozbami pro bezpečnost Unie a České republiky a věnuje zvláštní pozornost úloze, kterou hraje agentura Frontex v oblasti bezpečnosti hranic a otázkám kybernetické bezpečnosti a ochrany údajů. V případě dvou posledně zmíněných bodů hnutí upozorňuje na jejich význam pro udržení současné úrovně občanských práv a individuálních svobod. Hnutí HLAS vyzývá k intenzivnějšímu použití systému ETIAS a zároveň posílení schopnosti agentury Frontex chránit hranice členských států. Dále navrhuje zvýšit spolupráci s Europlem v rámci boje proti organizovanému zločinu na území Unie.

Program také zmiňuje, že ochrana osobních údajů jednotlivců, musí být náležitě chráněna, avšak neměla by vést k vytváření „nepřiměřené administrativní zátěže“ pro malé a střední podniky. Podobně jako ostatní české strany, i HLAS se vyslovuje pro snížení množství legislativních předpisů EU, odstranění bariér na vnitřním trhu a transparentnosti v rozhodovacích procesech. Zlepšení protikorupčních opatření je nutné koordinovat s institucemi EU.

HLAS je velmi otevřený ve své podpoře zlepšené spolupráce s evropskými institucemi v oblasti práva, přičemž uznává potenciál, který má Česká republika k ovlivňování rozhodování na nejvyšší úrovni v EU, a zároveň se snaží o snížení nadměrné regulace ze strany Bruselu. Hnutí by také chtělo, aby došlo k většímu zapojení českých občanů do legislativního procesu EU prostřednictvím Evropské občanské iniciativy.

## KSČM

Zatímco manifest KSČM nelze kritizovat za stručnost, je možné mu vytknout, že jeho cíle příliš neodrážejí současnou politickou realitu v Evropě. KSČM vyzývá k návratu ke stavu před Lisabonskou smlouvou a vyzývá k posílení role občanů v legislativním procesu, a to zejména reformou orgánů EU s cílem zajistit jejich větší demokratickou legitimitu a většího užívání referend v klíčových otázkách. Nakolik jsou tyto představy reálně implementovatelné je otázkou. Kromě požadavků na reformu v sociálním, politickém a právním rámci EU, není v programu KSČM příliš mnoho řečeno o tom, jak řešit situaci na české úrovni před tím, než je problém přenesen na evropskou úroveň.

Program dále obsahuje pro všechny české strany typická témata jako větší transparentnost a odpovědnost, snížení počtu úředníků EU, zlepšení informovanosti veřejnosti o povinnostech, právech a výhodách vyplývajících z členství v Unii a samozřejmě výrazné zvýšení financí v oblasti sociální soudržnosti.

Strana vyzývá k vyrovnávání sociálních rozdílů a sblížení životní úrovně občanů EU, stejně jako k ochraně veřejných služeb před přílišným zapojením státu nebo zasahováním soukromého sektoru. Jedná se o chvályhodné záměry, ale strana nspecifikuje nijak, jak by jich mělo být dosaženo.

## Hodnocení

Je zřejmé, že většina českých stran do značné míry podporuje reformu stávajícího právního rámce EU prostřednictvím omezení nadbytečných právních předpisů s cílem zvýšit transparentnost, vymahatelnost práva a přehlednosti evropských zákonů. Strany také často vyzývají ke zlepšení regulatorního prostředí a zjednodušení administrativy.

Jedná se o témata, které jsou k nalezení téměř ve všech programech stran kandidujících i v dalších členských státech EU. Existují však výjimky. Jedná se třeba o Hnutí HLAS, které by chtělo rozšiřovat povědomí o evropském právu a českém podílu na jeho vzniku, nebo o SDP se svou znepokojivou rétorikou zaměřenou na migraci. Jinak se dají přístupy českých politických stran označit jako „business as usual“.



Spolufinancováno v rámci programu Evropské unie „Evropa pro občany“

*Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být považována za odpovědnou za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.*